

بسم الله الرحمن الرحيم

اسرار نماز، وضو، تیمم

منبع: پرسش و پاسخ نماز در کلام اولیای ربانی

مؤلف: مهدی لک علی آبادی

تهیه کننده: مرکز تخصصی نماز

کلید واژه: نماز، اسرار نماز، فلسفه نماز، آثار نماز، اسرار وضو، اسرار تیمم

تذکر: پاورقی هر بخش در انتهای همان بخش ارائه می شود

فلسفه و اسرار نماز چیست

اولین واجبی که رسول خدا صلی الله علیه و اله برای امت آورد نماز است و اول چیزی که پس از مرگ از مسلمان می پرسند نماز است اگر قبول شود به سایر اعمال توجه می نمایند و اگر قبول نشود به سایر اعمال توجهی نمی شود.

در اسلام هیچ فریضه ای بدون حکمت و فلسفه نیست. نمازهای واجب هم دارای رمز و رازی است که به همین جهت خدای حکیم و سبحان نمازهای واجب را در پنج وقت تحت شرائطی بر بندگان واجب نموده است.

برای تمام اجزاء نماز؛ فلسفه و اسراری است که ائمه معصومین علیهم السلام به مناسبت های مختلف یا در جواب سوالاتی که درباره ی راز و رمز و فلسفه نماز از آنها می شد در احادیث فراوان به آن اشاره کرده اند.

ضمرة بن حبیب می گوید: از پیامبر صلی الله علیه و اله درباره ی نماز پرسش شد. حضرت درباره خواص و فواید و اسرار نماز فرمودند:

«نماز از شرایع دین است و رضای پروردگار در نماز است نماز منهاج و صراط انبیاء به سوی الله می باشد. و برای نمازگزار دوستی فرشتگان، هدایت و ایمان، نور، معرفت و شناخت پروردگار، تشخیص حق از باطل،

برکت در رزق و روزی و راحتی بدن و سلامت آن و کراهت و ناراحتی شیطان می‌باشد و نماز سلاح مومن علیه کافر و موجب اجابت دعا و قبولی اعمال است و زاد و توشه‌ی مومن در دنیا برای آخرت می‌باشد.

نماز شفیع نمازگزار در نزد ملک الموت، مونس در قبر، فرشی نیکو در زیر پایش و پاسخ نمازگزار برای نکیر و منکر می‌باشد. نماز بنده به صورت تاجی است بر سر او و موجب نورانیت صورتش، لباس برای بدنش و ساتر و حائل بین او و آتش جهنم است.

نماز حجت و برهان خوبی بین او و پروردگارش بوده و موجب نجات بدنش از آتش جهنم و جواز عبور از صراط است. نماز موجب فتح و گشایش ابواب جنت به سوی او می‌باشد و مهریه‌ی حورالعین و ثمن و بهای بهشت است، به وسیله‌ی نماز بنده به درجه‌ی عالی و مقام والا می‌رسد زیرا نماز تسبیح و تهلیل و تکبیر و تمجید و تقدیس الهی است. نماز قول حق و دعوت به سوی حق می‌باشد.» [۱].

[۱] بحار، ج ۸۲، باب فضل الصلوة، ج ۵۶، ص ۲۳۱.

حکمت وجوب نماز چیست

امام رضا علیه‌السلام فرمود: علت این که نماز بر مردم واجب شد آن است که نمازگزار به ربوبیت خداوند متعال اقرار و اعتراف می‌کند و هر گونه شریکی را از ساحت قدس او به دور می‌افکند. و در پیشگاه خداوند جبار - جل جلاله - با حالت خواری و بیچارگی و فروتنی و با اعتراف به ضعف خویش می‌ایستد و چشم‌پوشی از گناهان گذشته‌ی خویش را از حضرتش خواستار می‌شود. هر روز صورت بر زمین می‌گذارد تا بدین وسیله تعظیم خدای عزوجل بنماید و همیشه به یاد خدا باشد و آنی او را فراموش نکند و سرکشی و طغیان ننماید. و تا این که حالت دل شکستگی و تذکر را از دست نداده و خواستار و راغب دین و دنیای خود باشد.

نماز موجب یاد خدا و تداوم ذکر او در تمام شب و روز می‌باشد. در نماز، بنده سرور و تدبیر کننده و آفریننده خود را فراموش نمی‌نماید که اگر فراموش کند و یا ناسپاسی کند و گردنکشی نماید، با یاد خدا و ایستادن به نماز در پیشگاه خداوند، از همه‌ی گناهان باز داشته شود و از هر گونه فساد و تباهی دوری نماید. [۱].

[۱] وسائل الشیعه، ج ۳، باب ۱، از ابواب اعداد الفرائض، ج ۷، ص ۴.

حکمت نمازهای پنجگانه در پنج وقت برای چیست

امام حسن مجتبی علیه السلام درباره‌ی فریضه‌ی یومیه در پنج وقت تحت شرائطی بر بندگان خداوند چنین می‌فرماید:

عده‌ای از یهودیان به محضر پیامبر صلی الله علیه و اله شرفیاب شدند داناتریشان مسائلی را از پیامبر صلی الله علیه و اله پرسید از جمله پرسشهای او این بود:

ای رسول خدا صلی الله علیه و اله خبر بده مرا که خداوند برای چه و به چه علت این نماز پنجگانه را در پنج وقت از شبانه روز بر امت تو فرض و واجب کرد؟

پیامبر صلی الله علیه و اله فرمود: همانا در هنگام زوال آفتاب غیر از عرش خدا همه چیز تسبیح حضرت حق می‌گویند و به حمد پروردگار مشغول می‌گردند.. در آن هنگام پروردگار بر من درود می‌فرستد در این ساعت خداوند نماز را بر امتم فرض و واجب ساخت. که خداوند در قرآن می‌فرماید: به پا بدار نماز را از بازگشتگان خورشید (نصفه‌ی روز) تا تاریکی شب. و این ساعتی است که جهنمیان را در قیامت به جهنم وارد می‌کنند. پس هیچ مومنی نیست که در این ساعت به رکوع یا سجود و یا قیام مشغول باشد مگر این که خداوند جسدش را بر آتش جهنم حرام می‌گرداند.

و اما نماز عصر و آن در ساعتی است که آدم ابوالبشر از میوه‌ی شجره‌ی منهیة خورد و از بهشت خارج شد پس خداوند ذریه‌ی حضرت آدم را امر به نماز عصر نمود و خداوند این را برای امت من نیز اختیار نمود و این نماز از محبوبترین نمازها به پیشگاه حضرت حق است و مرا توصیه نمود به حفظ بیشتر این نماز در بین نمازهای یومیه.

و اما نماز مغرب و آن در ساعتی است که خداوند توبه‌ی حضرت آدم را در آن ساعت پذیرفت که سیصد سال پس از هنگام خوردن حضرت آدم از میوه‌ی درخت منهیه تا قبول توبه‌اش به طول انجامید. حضرت آدم سه رکعت نماز مغرب به جا آورد رکعتی برای خطای خویش و رکعتی برای خطای حضرت حوا، و رکعتی برای (شکرانه قبول) توبه‌اش پس خداوند این سه رکعت را بر امتم فرض و واجب ساخت. مغرب وقتی است که دعا در آن مستجاب است و پروردگارم به من وعده داده که دعای مومنین را در این وقت مستجاب نماید. و این همان نمازی است که خداوند در قرآن مرا به آن امر نموده و فرمود: منزه شمارید خداوند را، هنگامی که شب کنید و هنگامی که بامداد کنید. [۱].

اما نماز عشاء، پس به راستی در قبر و در روز قیامت ظلماتی است لذا پروردگارم به من و امتم به نماز عشاء امر فرمود برای نورانیت قبر و روشن ساختن آن و این که به من و به امتم نوری روی صراط عطا فرماید و هیچ قدمی نیست که به سوی نماز عتمه و عشاء برود مگر آن که خداوند بدنش را از آتش جهنم حرام می‌گرداند. و این نمازی است که پروردگار متعال آن را برای مرسلین و انبیای قبل از من اختیار فرموده.

و اما نماز صبح پس همانا آفتاب وقتی طلوع می‌کرد گویا بر شاخهای شیطان طلوع می‌کرد. پس خدایم مرا امر فرمود که قبل از طلوع خورشید و قبل از آن که کافر برای آفتاب سجده کند نماز صبح بخوانیم تا آن که امتم برای خداوند سجده نمایند. و زود به جا آوردن آن در پیشگاه خداوند محبوب‌تر است. این نمازی است که همه ملائکه شب و هم ملائکه روز شاهد و ناظر آن می‌باشند. [۲].

[۱] سوره‌ی روم، آیه ۱۷.

[۲] من لا یحضره الفقیه، ج ۱، باب ۳۱، ص ۱۳۵.

تکبیرهای هفتگانه هنگام نیت برای چیست

مرحوم شیخ جعفر رحمه الله صاحب کتاب قیم «کشف الغطاء» می‌فرماید:

راز تکبیرهای هفتگانه هنگام نیت همانا برطرف کردن غفلت می‌باشد تا تمرکز نمازگزار از انکسار و ذلت در پیشگاه خداوند بیشتر شود. [۱].

[۱] سرالصلوة، ص ۲۴.

بلند کردن دستها در تکبیره الاحرام به چه معناست

بعضی گویند: بلند کردن دستها در تکبیره الاحرام نماز اشاره به این است که پروردگارا! در دریای معصیت غرق شده‌ام برای نجاتم دستم را بگیر. [۱].

[۱] عرفان اسلامی، ج ۵، ص ۲۰۳.

سر بلند کردن دستها هنگام تکبیرات چه علتی دارد

امام خمینی رحمه الله: اهل معرفت گویند که (نمازگزار باید) به واسطه آن غیر (خدا) را به پشت سر اندازند و خار طریق وصول را از میان بردارند و خود را منقطع از ما سوی و خالص و مخلص گردانند. آن گاه به معراج حقیقی، معنوی و مسافرت الی الله روند. [۱].

[۱] چهل حدیث، ص ۴۳۱.

چرا ذکر رکوع و سجود با یکدیگر فرق دارند

هشام بن حکم از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام پرسید: چرا نماز گزاران در رکوع می گویند: «سبحان ربی العظیم و بحمده» ولی در سجود می گویند: «سبحان ربی الاعلی و بحمده»؟

امام علیه السلام فرمود: ای هشام! وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و اله را به معراج بردند و در آن جا نماز گزارد و ذکر گفت و از عظمت خداوند دید آنچه را که دید، بندهای بدنش لرزید و بدون اختیار به حال رکوع در آمد و در آن حال گفت: «سبحان ربی العظیم و بحمده» پروردگار بزرگ من، از هر عیب و نقصی پاک و منزّه است و من مشغول ستایش او هستم.

و وقتی که از آن حالت برخاست نظرش به عظمت خدای خود در مکان بلندتری که از آن برتر تصور نمی شد افتاد و بدون اختیار صورت خود را بر خاک نهاد و گفت: «سبحان ربی الاعلی و بحمده» پروردگار من که از همه کس برتر می باشد و از هر عیب و نقصی پاک و منزّه است و من مشغول ستایش او هستم.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله این کلمات را تکرار می کرد تا پس از گفتن هفت مرتبه قدری از آن رعبی که دلش را پر کرده بود کاسته شد به خاطر همین در امت او این دو ذکر سنت شد.

لطفاً رازهایی که در وضو گرفتن واقع شده است چیست

حضرت آیت الله جوادی آملی: رسول خدا صلی الله علیه و اله بعد از نماز صبح بین الطلوعین، در مسجد می نشستند و به سوالات مردم پاسخ می دادند. روزی دو نفر نوبت گرفتند تا در محضر حضرت سوالاتی مطرح کنند پیامبر صلی الله علیه و اله فرمودند: بگویم شما برای چه آمده اید یا شما خود می گویند؟

عرض کردند یا رسول الله شما بفرمایید؟ فرمودند:

«یکی برای یاد گرفتن مسائل حج آمده است و دیگری برای سوال در مسائل وضو گرفتن آن گاه جواب سوالها را چنین بیان فرمودند:

اما معنای وضو گرفتن:

شستن صورت در وضو یعنی خدایا هر گناهی که با این صورت انجام دادم آن را شستشو می‌کنم که با صورت پاک به جانب تو عبادت کنم و با پیشانی پاک سر بر خاک بگذارم.

شستن دستها در وضو یعنی، خدایا! از گناه دست شستم و گناهایی را که با دستم مرتکب شده‌ام تطهیر می‌کنم.

مسح در وضو یعنی، خدایا! از هر خیال باطل و هوس خام که در سر پرورانده‌ام سرم را تطهیر می‌کنم. و آن خیالهای باطل را از سر به دور می‌اندازم.

مسح پا یعنی، خدایا! من از جای بد رفتن، پا می‌کشم و این پا را از هر گناهی که با آن انجام داده‌ام تطهیر می‌کنم. اگر کسی بخواهد نام مبارک حق تعالی را بر زبان آورد باید دهان را تطهیر کند. مگر می‌شود با دهان نشسته انسان نام خدا را ببرد. باید با آب در دهان مضمضه کند و آن را بشوید». این گوشه‌ای از اسرار وضو گرفتن است اگر ما می‌بینیم از نماز لذت نمی‌بریم و از عبادت لذت نمی‌بریم برای آن است که به این اسرار آشنا نیستیم. آنها که از عبادت لذت می‌برند چیزی را با این عبادت تبدیل و تعویض نمی‌کنند.

این که می‌بینیم ما نماز می‌خوانیم چیزی از نورانیت احساس نمی‌کنیم برای آن است که نماز را با آداب و اسرار آن نخوانده‌ایم. خاصیت نماز در معرفت باطن آن است. [۱].

[۱] اسرار عبادات، آیت الله جوادی آملی، ص ۲۰ و ۲۱.

اسرار وضو چیست

امام رضا علیه السلام در جواب مسائل محمد بن سنان نوشت:

وضو که به خاطر آن شستن وجه و ذراعین و مسح سر و قدمین می‌باشد بر بنده واجب است. قیام بنده است در ساحت و حضور پروردگار خود و رو آوردن بنده است به درگاه او با جوارح ظاهری خود و ملاقات نمودن بنده است با آن جوارح ظاهر با کرام الکاتبین. پس می‌شوید صورت را از جهت خضوع. و می‌شوید دستها را به

جهت گردانیدن آنها و به جهت خوف و شوق و انقطاع از دنیا به سوی خداوند خود، مسح می‌کند سر و قدمهای خود را از جهت این که ظاهر و آشکارند. و رو آوردن به آن دو در همه احوال برای این است که آن فروتنی و انقطاع به سوی خدا که در وجه و ذراعین است در آن دو نمی‌باشد. [۱].

[۱] جامع احادیث شیعه، ج ۲، ص ۲۸۳.

وضوی امیرمومنان چگونه بوده است

امام صادق علیه‌السلام فرمود:

روزی امیرالمومنین علیه‌السلام با محمد بن حنفیه نشسته بود. حضرت به فرزندش، محمد حنفیه فرمود: ظرف آبی از برای من حاضر کن تا برای نماز وضو بسازم! محمد حنفیه آب آورد. حضرت کف دست راستش را از آب پر کرد و بر دست چپ ریخت و فرمود: به نام خدا و به کمک او و حمد و سپاس مخصوص خدا است که آب را پاک قرار داده و آن را نجس قرار نداده است.

سپس حضرت امیر علیه‌السلام استنجاء نمود و فرمود:

بار پروردگارا! مرا از شهوات (نابجا و حرام) حفظ فرما و از آلودگیهای جنسی نگهم دار و عورتم را بپوشان و با این وسائل و اسباب، جهنمی‌ام مکن و آتش را بر من حرام کن.

سپس حضرت امیر علیه‌السلام با آب مضمضه کرد و فرمود:

پروردگارا! در روز قیامت مرا بر بیان حجت و برهانم قدرت بده و حجت‌م را بر من تلقین فرما و زبانم را به ذکر و ثنای خود گویا کن.

سپس حضرت استنشاق کرد و فرمود:

خدایا! بوی بهشت را بر من حرام مگردان و مرا از کسانی قرار ده که روح و ریحان و بوی خوش و دلنشینی بهشت را استشمام می‌کند.

آنگاه صورت خویش را شستشو داد و فرمود:

بار پروردگارا! رویم را سفید و نورانی گردان و روزی که صورتها در آن سیاه است و رو سیاهم مکن روزی که همه‌ی صورتها سفید و نورانی است.

سپس دست راستش را شست و فرمود:

بار خدایا! نامه‌ی عملم را به دست راستم مرحمت کن و برات بهشت را به دست چپم بده و محاسباتم را آسان گردان.

سپس دست چپش را شست و فرمود:

خداوندا! نامه‌ی اعمالم را به دست چپم نده و آن را به گردنم مغلول مفرما.

پروردگارا! از مقطعات آتش جهنم به تو پناه می‌آورم.

سپس حضرت سر مبارکش را مسح نمود و فرمود:

بار خدایا! رحمت و برکت و عفو خویش را شامل من گردان.

سپس پاهای مبارکش را مسح نمود و فرمود:

بار خدایا! مرا بر (عبور از) پل صراط ثابت و استوار فرما، روزی که قدمها (بر هنگام عبور از پل صراط) لغزان و لرزان است و خدایا! سعی و تلاشم را در آنچه موجب رضایت و خشنودیت می‌باشد قرار بده ای صاحب جلال و عظمت و کرامت.

سپس حضرت سر برداشت و نگاهی به محمد حنفیه نمود و فرمود:

ای محمد حنفیه! هر کس وضو بسازد همانند وضویی که من ساختم و بگویند (و دعا کند) آنچه که من گفتم خداوند تبارک و تعالی از هر قطره آب وضویش ملکی برای او می آفریند که مشغول تقدیس و تسبیح و تکبیر برای خداوند هستند و خداوند عزوجل ثواب این اذکار را تا روز قیامت برای او ثبت و ضبط خواهد نمود. [۱]

[۱] من لا یحضر الفقیه، ج ۱، ص ۴۲.

اسرار تیمم در چیست

راز تیمم این است که: هر گاه آب نیافتی پس خاک را که به ظاهر پست‌ترین پدیده‌های جهان است به دست و صورت خود بمال تا تمامی کبر و غرور و شهوات و هواهای فردی و شیطانی از تو دور گردد و شاید خدای رحیم بر این همه ذلت و خاکساری تو رحمش آید و دستت را گرفته و به راحت آورد. [۱].

[۱] هزار و یک نکته درباره نماز، ص ۱۶۴ به نقل از اسرار الصلوٰه شهید ثانی.

حالات نمازگزار در هنگام استقبال قبله برای چیست

امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

هر گاه برای نماز به قبله رو آوردی دنیا و آنچه در دنیا است و خلائق و آنچه که دارند همه را فراموش کن و نادیده بگیر و قلبت را از هر چیزی که تو را از خدا غافل می‌گرداند فارغ گردان و دور کن و عظمت و بزرگواری باری تعالی را با چشم قلب و بصیرت معاینه کن و ببین و به یاد آور توقف و ایستادنت را مقابل پروردگار بزرگ در روزی که هر کسی آنچه در دنیا از نیک و بد کرده می‌بیند و آن روز بازگشت همه‌ی خلائق به جانب خداوند عالم که حق محض است می‌باشد که ظلم و ستم به درگاه حکومت او راه ندارد. الحال که

چنین است همیشه بر پایه‌ی خوف و رجاء متوقف باش به طوری که در تو ترس از عذاب خدا و امید به رحمت و واسعۀ و مغفرت او یکسان باشد، به طوری که نه ترس از عذاب تو را مأیوس از مغفرت خداوند نماید و نه امید به رحمت و مغفرت او، تو را به گناه و معصیت او وا دارد.

و هر گاه تکبیرۀ الاحرام گفتی همه چیز را از آنچه که در آسمان و زمین است در مقابل خدای کبیر و متعال کوچک و ناچیز بشمار، مگر کبریائی و بزرگی خداوند متعال را. زیرا خدای تعالی از قلب بنده‌ی خویش مطلع و آگاه است. اگر او تکبیر بگوید و حال آن که در قلب او عوارضی و موانعی از حقیقت تکبیر وجود داشته باشد در این صورت خداوند خطاب به او می‌فرماید:

ای دروغگو آیا با من خدعه می‌کنی؟ و مرا نیز همانند دیگر از خلائق من - العیاذ بالله - فریب می‌دهی؟! سوگند به بزرگی و جلالم که حلاوت و شیرینی ذکر و مناجاتم را بر تو حرام می‌نمایم و تو را از نزدیک شدن به خودم محروم نموده و حایلی بین خود و تو قرار می‌دهم تا توفیق قرب مرا پیدا نکنی و سرور و خوشحالی مناجاتم را از تو سلب می‌گردانم. [۱].

[۱] مصباح الشریعه، ص ۹۱، باب افتتاح الصلوۀ.

افزودن هفت رکعت به نمازهای یومیه برای چه بوده است

نمازهای یومیه که خداوند بر امت رسول خدا صلی الله علیه و اله واجب نمود و آن را فرض الله می‌نامند ده رکعت است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله هفت رکعت به آن افزود که آن را فرض النبی صلی الله علیه و اله می‌گویند: دو رکعت به نماز ظهر، دو رکعت به نماز عصر، و یک رکعت به نماز مغرب و دو رکعت به عشاء اضافه کرد که مجموع هفده رکعت شد.

سعید بن مسیب می‌گوید: از حضرت امام سجاد علیه السلام پرسیدم: چه وقت نماز به هیات فعلی که الان مسلمین انجام می‌دهند واجب شد؟

امام سجاده علیه السلام فرمود:

وقتی در مدینه منوره اسلام قدرت گرفت و دعوت به اسلام آشکار شد و خداوند جهاد را بر مسلمین واجب ساخت.

رسول خدا صلی الله علیه و اله به کل نماز هفت رکعت افزود. در ظهر دو رکعت و در عصر دو رکعت و در مغرب یک رکعت و در عشاء دو رکعت اضافه نمود ولی نماز صبح به همان حالت که در مکه فرض شده بود را باقی گذاشت و جهتش را تعجیل عروج ملائکه شب به آسمان و تعجیل نزول ملائکه روز به سوی زمین ذکر فرمود و چون ملائکه شب و روز با پیامبر در اقامه‌ی نماز فجر حضور پیدا می‌کردند خداوند عزوجل فرمود: «و نماز فجر و بامداد است که مشهود می‌باشد». و مسلمانان با ملائکه مأمور روز و شب با پیامبر صلی الله علیه و اله در آن نماز حضور پیدا می‌کردند. [۱].

[۱] علل الشرایع، ج ۲، باب ۱۶، ص ۳۲۴.

فلسفه قیام در حال نماز در چیست

قیام در حال نماز برای این است که انسان در پیشگاه خدای متعال بایستد و حق بندگی او را ادا نماید و از خیرات پروردگار بهره‌مند شود و بداند که در قیامت نیز در پیشگاه او قیامی خواهد داشت. [۱].

[۱] اسرار الصلوئه، ص ۲۰۴.

چرا استعاذه در نماز

خداوند سبحان در قرآن کریم در مورد پناهنده شدن از شر شیطان به خدا چنین می‌فرماید:

«فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشیطان الرجیم» [۱].

هر گاه قرائت قرآن می‌نمایی پس از شر شیطان به خداوند پناه ببر زیرا از شر شیطان در امر عبادت‌مان در امان نیستیم که آن ملعون ما را گمراه و عبادت ما را فاسد نموده تا ما را از اخلاص در عبادت برای خدا به دور نگاه دارد.

[۱] نحل، آیه ۹۸.

صاحب مغتنیات الدرر در تفسیرش چنین می‌گوید: چرا قبل از بسم الله و پس از تکبیر استعاذه می‌نماییم در پاسخ می‌گوید: تقدم استعاذه بر «بسم الله الرحمن الرحيم» از باب تقدم تخلیه بر تخلیه است ابتدا آدمی استحمام می‌نماید و از چرک و کثافت پاک می‌گردد سپس لباس زیبا و تمیز می‌پوشد و خود را معطر می‌سازد. همچنین نخست از شر شیطان باید به خدا پناهنده شویم و از مکر و حيله‌ی او در امان باشیم سپس به وادی عبادت و طاعت خدا وارد شویم. [۱].

[۱] نماز از دیدگاه قرآن و حدیث، ص ۳۵.

چرا بعضی نمازها به جهر (بلند) و بعضی به اخفاء (کوتاه) خوانده می‌شود

محمد بن عمران از امام صادق علیه‌السلام می‌پرسد: یا بن رسول الله به چه علت نماز جمعه و مغرب و عشاء و صبح بلند خوانده می‌شود؟ و قرائت نماز ظهر و عصر آهسته خوانده می‌شود؟ و چرا در رکعت سوم و چهارم تسبیحات اربعه افضل از حمد است؟

حضرت امام صادق علیه‌السلام در پاسخ محمد بن عمران فرمود:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله هنگامی که به معراج رفت در معراج، اول نمازی که از طرف خداوند متعال به حضرتش واجب شد نماز ظهر جمعه بود که خداوند ملائکه را امر فرمود به پیامبر صلی الله علیه و اله اقتداء نموده و در پشت سرش به نماز بایستند و خداوند به پیامبرش امر نمود که نماز ظهر جمعه را بلند بخواند تا فضل او برای ملائکه روشن گردد.

سپس خداوند نماز عصر را بر پیامبر صلی الله علیه و اله فرض و واجب ساخت و دیگر احدی از ملائکه به عنوان مأموم در خلف و پشت سر پیامبر صلی الله علیه و اله قرار نگرفت خداوند پیامبرش را امر فرمود: حمد و سوره‌ی نماز عصر را آهسته بخواند زیرا که در پشت سر پیامبر صلی الله علیه و اله کسی نبود و سپس نماز مغرب را بر پیامبر صلی الله علیه و اله واجب ساخت ملائکه به پشت سر پیامبر صلی الله علیه و اله ایستادند. و خداوند امر فرمود که پیامبر صلی الله علیه و اله نماز مغرب را بلند بخواند و همچنین در نماز عشاء مأمور به بلند خواندن شد. پس نزدیک صبح از آسمان به زمین آمد و نماز صبح را به پیامبر صلی الله علیه و اله فرض و واجب کرد و پیامبر صلی الله علیه و اله را مأمور کرد که بلند بخواند تا فضل او بر مردم روشن گردد همچنان که بر ملائکه آشکار شد.

این دلایل مذکوره عللی بود برای بلند خواندن و آهسته خواندن نمازهای یومیه و جمعه.

علت فضیلت تسبیحات اربعه بر حمد و دو رکعت آخر در چیست

و اما فضل و برتری تسبیحات اربعه بر حمد در دو رکعت آخر برای این است که: نبی اکرم صلی الله علیه و اله وقتی که به این دو رکعت اخیر رسید یادش آمد از آنچه که از عظمت و جلال پروردگار دیده بود با حالت بهت‌زدگی و دهشت فرمود: «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر»

یعنی: منزّه و پاک است خداوند بزرگ و حمد و ستایش مختص به او است و خدایی جز او نیست و خداوند بزرگتر از آن است که وصف شود.

پس بر این تسبیحات افضل از قرائت حمد محسوب گردید و به این منوال تشریع شد. [۱].

[۱] من لا يحضر الفقيه، ج ۱، ص ۳۰۹، ح ۹۲۴.

چرا در رکوع گردن و سر را می کشیم

راوی از امیرمؤمنان علی علیه السلام می پرسد: ای پسر عم بهترین خلق خدا، معنای کشیدن گردن و سر در رکوع چه می باشد؟

امام علیه السلام می فرماید: تاویلش این است که می گویی:

ایمان آوردم به خداوند اگر چه گردنم زده شود. هنگام رکوع بگو! بار پروردگارا برای تو رکوع می کنم و برای تو است خشوع من و برای تو است اسلام من و به تو ایمان دارم و بر تو توکل می نمایم و تو پروردگار منی که خاشع است برای تو صورتم، و گوش و چشمم، و مو و پوستم، گوشت و خون و مغز و اعصابم و استخوانم. و آنچه از من است در روی زمین کلاً از خداوند است که پروردگار عالمیان است.

راز سجده‌تین در چیست

درباره‌ی تفسیر و معنای سجده‌تین از حضرت علی علیه السلام سوال کردند حضرت فرمود: سجده‌ی اول که (نمازگزار) سر بر زمین می نهد اشاره است به این که از خاک آفریده شده است آن گاه که سر از سجده بر می دارد کنایه از این است که از خاک برخاسته است سجده‌ی دوم اشاره به این است که (می میرد) و باز به زمین بر می گردد بار دیگر که سر بر می دارد یعنی دوباره سر از خاک بر می دارد و در قیامت برانگیخته می شود.

راز قنوت

قنوت در لغت به معنای اطاعت همراه با خضوع است چنانکه خداوند خطاب به حضرت مریم می‌فرماید: «یا مریم اقتنی لربک» [۱].

(یعنی: ای مریم! برای پروردگار خود خضوع کن.) اما مراد از قنوت در نماز همان دعایی است که در رکعت دوم هر نماز می‌خوانیم. امام صادق علیه‌السلام در تفسیر آیه «تبتل الیه تبتیلاً» [۲] می‌فرماید: مراد از «تبتل» آن است که در نماز دست‌ها را به دعا بلند کنیم. «تبتل» در لغت به معنای قطع امید از غیر خدا است.

[۱] آل عمران، آیه ۴۳.

[۲] مزمل، آیه ۸.

راز تشهد

امام صادق علیه‌السلام فرمود:

تشهد ستایش خداوند تعالی است. پس در باطن و ضمیر بنده‌ی او، و در عمل و کردار خاضع برای او باش، چنان که در سخن و ادعا بنده‌ی او هستی. و راستی زبانت را به صفای صدق ضمیرت پیوند که او تو را بنده آفریده و دستورت داده تا با قلب و زبان و (همه‌ی) اعضا و جوارحت عبادتش کنی و بدان جهت که او پروردگار تو است بندگی او نمایی. [۱].

[۱] سرالصلوة، ص ۱۱۰.

چیست معنای سلام در پایان نماز

امام جعفر صادق علیه السلام می فرماید: معنای سلام در پایان نماز ایمنی است، یعنی کسی که امر حق تعالی و سنت پیامبرش را ادا نماید در حالی که برای خدا خاضع و از او ترسناک است پس برای اوست امان و مصونیت از بلای دنیا و ایمنی از عذاب آخرت. [۱].

[۱] صلوٰۃ الخاشعین، ص ۱۵۲.

از رسول خدا پرسیدند، چرا پیش از نماز، اذان و اقامه مستحب است ولی در مورد عبادات دیگر چنین نیست

رسول الله صلی الله علیه و اله فرمودند: به خاطر این که نماز شبیه حالتهای مختلف انسان در قیامت است.

اذان به نفخه‌ی اول شباهت دارد که با نفخه‌ی اول (و دمیدن اسرافیل در صور) همه‌ی مردم می‌میرند و از همین جاست که نشستن و سجده کردن بعد از اذان مستحب است (سجده اشاره به مرگ و بازگشت انسان به خاک و زمین است) و اقامه‌ی نماز شبیه نفخه دوم است (که با دمیدن اسرافیل در صور در مرتبه‌ی دوم مردگان زنده می‌شوند) که خدای متعال فرمود:

و گوش فرا ده و منتظر روزی باش که منادی از مکانی نزدیک ندا می‌دهد. [۱].

و قیام در نماز مانند برخاستن مردم از قبرها است چنانکه فرمود:

«یوم يقوم الناس لرب العالمین» [۲] روزی که مردم در پیشگاه پروردگار جهانیان می‌ایستند.

و بلند کردن دستها هنگام گفتن تکبیرۃ الاحرام شبیه دست دراز کردن برای گرفتن نامه اعمال در قیامت است که خدای بزرگ فرمود: «اقرا کتابک کفی بنفسک الیوم علیک حسیباً» [۳] - (و به او می‌گوییم) کتابت را بخوان کافی است که امروز خود حسابگر خویش باشی.

و رکوع نماز، به خضوع خلایق در پیشگاه خالق شباهت دارد چنانکه فرمود: «و عنت الوجوه للحي القيوم» [۴]
و (در آن روز) همه چهره‌ها در برابر خداوند حی قیوم خاضع می‌شود.

و سجود نماز شبیه سجود بندگان برای خدای جهان در قیامت است که فرمود: «یوم یکشف عنساق و یدعون الی السجود» [۵] به خاطر بیاورید روزی را که ساق پاها از وحشت برهنه می‌گردد و دعوت به سجود می‌شوند و تشهد نماز شباهت دارد به زانو زدن خلایق در پیشگاه خدای متعال در روز قیامت. [۶].

[۱] ق، آیه ۴۱.

[۲] مطفین (۸۳)، آیه ۶.

[۳] اسراء (۱۷)، آیه ۱۴.

[۴] طه (۲۰)، آیه ۱۱۱.

[۵] قلم (۶۸)، آیه ۴۲.

[۶] اسراء الصلوة، ص ۴۱ - ۴۰، (عبدالحسن تهرانی).

معنی صحیح الله اکبر چیست

معمولاً وقتی از افراد سوال شود معنی الله اکبر چیست؟ در پاسخ می‌گویند یعنی خدا از همه چیز بزرگ‌تر است.

ولی این معنی غلط است اینک به داستان زیر توجه کنید.

جمیع بن عمیر گوید: در محضر امام صادق علیه‌السلام بودم آن حضرت از من پرسید جمله‌ی الله اکبر یعنی چه؟

عرض کردم: یعنی خدا بر همه بزرگ‌تر است.

فرمود: مطابق این معنی خدا را چیزی تصور کردی و سپس مقایسه با سایر چیزها نمودی و او را بزرگ‌تر از آن چیزها تصور نموده‌ای. (این تشبیه است)

عرض کردم پس معنی الله اکبر چیست؟

فرمود: معنایش این است که: الله اکبر ان یوصف؛

یعنی خداوند بزرگ‌تر از آن است که توصیف گردد.

به عبارت روشن‌تر ذات پاک خدا را محدود نکن به این که: او در طرفی و سایر مخلوقات را در طرف دیگر قرار دهی و بگویی او از همه بزرگ‌تر است و در نتیجه مرتکب تشبیه گردی. [۱].

[۱] اقتباس از معانی الاخبار، شیخ صدوق، ص ۱۱.

معنی سبحان الله چیست

شخصی از عمر بن خطاب پرسید: تفسیر کلمه «سبحان الله» چیست؟

عمر گفت: در این باغ (اشاره به باغی که در آن جا بود) مردی هست که وقتی سوال کنی پاسخ می‌دهد و وقتی سکوت کنی آغاز به سخن (در راه آموزش) می‌نماید. آن شخص به باغ رفت و دید حضرت علی علیه‌السلام در باغ مشغول کار است به حضورش رفت و عرض کرد: معنی «سبحان الله» چیست؟

علی علیه‌السلام فرمود: «سبحان الله» تعظیم مقام بلند و با عظمت خدا است و منزّه دانستن خدا است از آنچه که مشرکان می‌پندارند و وقتی که بنده‌ای این کلمه را می‌گوید همه‌ی فرشتگان بر او درود می‌فرستند. [۱].

[١] معاني الاخبار، صدوق، ص ١١.